

Персонажне мовлення

**Відтворення персонажного мовлення підлітків
в українському перекладі роману Донни Тартт «Щиголь»**

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ МОВИ ПІДЛІТКІВ	6
1.1. Вивчення мовлення підлітків крізь призму наукових підходів.....	6
1.2. Характеристика мовних засобів у мовленні підлітка.....	12
РОЗДІЛ 2. ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ ЛЕКСИЧНИХ ПАРАМЕТРІВ МОВЛЕННЯ ПЕРСОНАЖІВ-ПІДЛІТКІВ.....	15
2.1. Відтворення у перекладі сленгових одиниць.....	16
2.2. Переклад іншомовних вкраплень та лексичних помилок.....	20
2.3. Переклад обценної лексики у мовленні підлітків.....	22
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	28

ВСТУП

Мова — це не просто засіб спілкування. Це живий процес, який постійно підлягає низці змін. Процес, котрий постійно розвивається, а підлітки є його прямими носіями, активними користувачами, які завжди щось змінюють, тим самим розвиваючи та вдосконалюючи мову.

Мета нашого дослідження полягає у виявленні способів відтворення особливостей персонажного мовлення підлітків в сучасному художньому тексті цільовою мовою.

Досягнення поставленої мети передбачається через виконання таких **завдань**:

1) проаналізувати основні підходи до вивчення підліткового мовлення у сучасній науковій літературі;

2) охарактеризувати особливості підліткового мовлення з точки зору психології, етнічної та вікової ідентифікації індивідуума.

3) виявити мовні засоби, які превалюють у мовленні підлітків у романі «Щиголь» Д. Тартт;

4) визначити фактори, які впливають на вибір мовцем певних мовних одиниць;

5) проаналізувати способи відтворення персонажного мовлення підлітків цільовою мовою;

6) описати труднощі відтворення цих особливостей і запропонувати шляхи мінімізації втрат.

Об'єкт дослідження: лінгвальні особливості персонажного мовлення підлітків в сучасному художньому тексті оригіналу і перекладу.

Предмет: прийоми і способи перекладу лексичних особливостей персонажного мовлення підлітків у романі Д. Тартт «Щиголь».

Матеріалом дослідження є роман Донни Тартт “The Goldfinch”, який є яскравим прикладом відображення сучасного мовлення підлітків, і його переклад українською мовою (перекладач В. Шовкун).

У нашій роботі ми використовуємо низку **методів**, як загальнонаукових, так і лінгвістичних: синтез, теоретичний аналіз, описовий, метод зіставного аналізу, метод компонентного аналізу, описовий метод, метод дистрибутивного аналізу.

Теоретичне значення визначається тим, що зроблено внесок у дослідження творчості письменниці Донни Тартт та проаналізоване поняття персонажного мовлення підлітків з виявленням мовних засобів, які превалюють в ньому в сучасному художньому тексті оригіналу і перекладу.

Практичне значення роботи полягає у дослідженні та аналізі основних підходів до вивчення персонажного мовлення підлітків, зокрема у виявленні його лексичних особливостей крізь призму перекладознавства. Отримані результати рекомендуються для ознайомлення студентам факультету іноземних мов та можуть бути використані під час написання курсових робіт з лексикології, літератури, теорії перекладу. Матеріал може бути корисний перекладачам-практикам. Конкурсна робота виконана в межах кафедральної теми «Семантичні, комунікативно-прагматичні і лінгвокультурні аспекти перекладу» (державний реєстраційний номер 0120U102349).

Апробація роботи. Окремі результати проведеного дослідження висвітлено у публікації «Особливості персонажного мовлення підлітків у романі Д. Тартт The Goldfinch («Щиголь»»)» (Магістерський науковий вісник. Випуск №35. ТНПУ, 2020. С. 24-25).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків і списку використаних джерел.

У **вступі** обґрунтовано вибір та актуальність теми, визначено мету, об'єкт, предмет і завдання дослідження, вказано методи дослідження, розкрито теоретичне та практичне значення роботи.

У **першому розділі** розглядаються основні підходи для вивчення мовлення підлітків, охарактеризовані особливості підліткового мовлення з точки зору психології, етнічної та вікової ідентифікації індивідуума.

Другий розділ включає аналіз відтворення персонажного мовлення цільовою мовою, мовних засобів вжитих в конкретній ситуації та визначення факторів, які впливають на вибір мовцем певних мовних одиниць.

У **висновку** подані підсумки проведеного дослідження, сформульовані основні теоретичні та практичні результати роботи.

Список використаних джерел містить перелік використаних у нашому дослідженні літературних та наукових праць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ПЕРСОНАЖНОГО МОВЛЕННЯ ПІДЛІТКІВ

1.1. Вивчення мовлення підлітків крізь призму наукових підходів

Дослідження мовної картини персонажного мовлення підлітків є досить актуальною темою сьогодення. Існує безліч поглядів щодо вивчення підліткового мовлення у сучасній науковій літературі, як і факторів, які впливають на нього. У цьому розділі ми розглянемо його особливості крізь призму наукових підходів. Сучасні дослідники акцентують увагу на необхідності відображення мовної картини молодіжного мовлення в художніх творах як засобу стилізації в художній літературі. А. А. Машталер у праці «Мовлення старшокласника в сучасному художньому тексті» аналізує функції мовлення підлітка в стилістичному аспекті, звертаючи увагу на різні варіанти його реалізації в літературному тексті [27, с. 71-75]. Розглядаючи мовлення крізь призму літератури, О. Рижко зазначає: «За допомогою засобів жаргонізму письменник може повніше змалювати певне середовище, схарактеризувати загальний культурний рівень персонажа, спосіб його мислення, належність до певної соціальної категорії [16, с. 205]». Особливості функціонування молодіжного мовлення в поетичних і прозових творах досліджували Н. Гаврилюк, Я. Рибалка, К. Шеремета. У статті «Використання соціолектів у художньому мовленні як актуальна проблема культури мовлення [5, с. 2-5]» О. А. Бугера простежує особливості використання соціолектів у художньому мовленні, їх вплив та роль на формування культури мовлення загалом. Він зазначає, що складно уявити сучасну українську мову без соціальних діалектів, беручи до уваги їх популярність в сусідніх країнах, а також вплив американської культури. Як наголошує Л. І. Мацько [26, с. 249-250], використання ненормативного лексикону в художньому тексті пояснюється синтезом функціональних типів мовлення, на базі матеріалу усно-розмовного стилю, а також подаванням інформації через призму соціальної орієнтації. Автор також зауважує,

що художнє мовлення не є спонтанним і кожне слово, особливо стилістично маркована одиниця, є продуктом творчого задуму автора.

З точки зору психології розвиток мовлення підлітка розглядає В. С. Мухіна. У праці «Вікова психологія» вона вказує, що саме в підлітковому віці виникає усвідомлення мови як знакової системи, здатної відображати навколишню дійсність та фіксувати певний погляд на світ [28, с. 608]. Молодь цікавлять правила вживання тих чи інших форм та зворотів мови, які найбільше ускладнюють письмову та усну мову. Підліток легко вловлює неправильні або нестандартні форми і звороти мови у свого оточення, через соціальні мережі, фільми, музику та телебачення. Він здатний відчувати мову в її історичному русі. У юному віці виникають потреби у використанні іншого, відмінного від офіційної мовної культури, мовлення як засобу виокремлення. Таким чином виникає особливий тип спілкування властивий такій віковій групі. Кожне молодіжне угруповання має власне специфічне мовлення, яке відображає його спосіб життя і світовідчуття. Використання нецензурної лексики для підлітка — це спосіб подолати соціальні заборони та табуїзовані культурою слова, спосіб відчутти себе звільненим, відкинувши зумовлений контроль мови.

У праці «Лексичний склад мовлення як фактор етнічної та вікової ідентифікації індивідуума» М. Ткач зазначає взаємодію полікультурного суспільства та його вплив на мовленнєву поведінку в різні періоди життя [39, с. 2-5]. Науковець розглядає питання національної проблематики з погляду лінгвістики. Адже взаємодія культур — це складний процес, який відбувається безперервно, а результатом є вплив однієї культури на іншу. Особливий лінгвістичний інтерес у неї викликає американське суспільство та американський варіант англійської мови. Вагомий внесок у розробку питання мовної варіативності зробили українські мовознавці, такі як: Ю. О. Жлуктенко, О. Є. Семенець, В. І. Карабан. Вони дослідили проблему взаємовідношення мови, культури, соціального статусу та віку. Аналіз частотності вживання стійких словосполучень дозволив зробити висновок, що в англійському мовленні підлітків всіх етнічних груп спостерігається переважне вживання фразеологічних зрощень

та єдностей, які слугують більшій експресивності мовлення та відображають образ мислення мовця. Багато з цих одиниць мають грубувате значення [39, с. 2-5].

Як підкреслює В. О. Антонов у дисертації «Комунікативні стилі персонажного мовлення» [2, с. 21-24] у мовленнєвому стилі персонажів підлітків віком 13-18 років переважають комунікативні тактики образи, наказу, залякування, ігнорування, лексика негативної оцінки, сленгізми та вульгаризми, що є проявом агресії стосовно співрозмовника. У своїй роботі він уточнює поняття комунікативного стилю персонажів сучасної американської драми, визначає комунікативну взаємодію на основі віку, гендеру та освіти. Віковий параметр є однією із важливих статусних характеристик комуніканта. Фізичний віковий параметр комуніканта пов'язується з його психологічним і ментальним розвитком і характеризується специфічними рисами використання мовних та мовленнєвих засобів, конструкцій, тактик і стратегій, типів комунікативної поведінки та стилів [1, с. 35].

Під комунікативним стилем персонажів автор має на увазі таку організацію їхніх висловлювань, у якій лексико-стилістичний та актомовленнєвий складники реалізують обрану мовцем комунікативну тактику. Він виступає зразком мовленнєвої поведінки персонажа. У широкому розумінні комунікативний стиль визначається як системна конфігурація мовних, мовленнєвих та екстралінгвальних засобів, спосіб організації висловлювань мовця. Поняття може бути застосованим до вивчення як реальної комунікації, так і персонажного мовлення, що дає автору можливість використати термін комунікативний стиль персонажного мовлення [2, с. 16-18]. Персонажне мовлення — це відтворення процесу реальної комунікації між людьми літературними засобами писемного мовлення [44, с. 141], передача його специфічних особливостей для створення достовірної картини світу та образів самих персонажів [3, с. 21]. Висловлювання персонажів лексично наближується до реальної комунікації за допомогою вживання табуйованої, зниженої лексики, вульгаризмів, жаргонізмів, неологізмів, діалектних та сленгових лексичних одиниць [2, с. 55].

Щодо праць, в яких персонажне мовлення визначається крізь призму перекладознавства, то таких на сьогодні, на жаль, є мізерна кількість. Це твердження, власне, й визначає актуальність цього дослідження. Проте досить яскраво це питання розглядається в праці Ю. Крамар «Формування ідіолекту підлітків в художньому тексті роману Донни Тарт «Щиголь» та особливості його відтворення у перекладі», який слугував основою для написання нашої роботи [23, с. 57]. У статті авторка досліджує засоби формування ідіолекту підлітка, його відображення у художньому тексті і збереження у перекладі. На її думку, елементами ідіолекту персонажа є стилістичні та лексичні засоби, що відображають його особистий життєвий досвід [23, с. 57]. А також зазначено, що основними труднощами перекладу ідіолекту є збереження конотації та стилістичного забарвлення у перекладі [23, с. 57].

Відомо, що категорії «автор» та «персонаж» існують у тісному взаємозв'язку, тому дослідження індивідуального стилю дало початок вивченню індивідуального персонажного мовлення [29 с. 40]. Персонажем (від лат. *Persona* — маска актора в античному театрі) називають дійову особу, що є об'єктом розповіді в художньому творі і сприймається як жива або умовно жива істота [43, с. 495]. Поняття «персонаж» є сукупністю засобів зображення, як-от портрет, мова, вчинки, характеристика з боку інших персонажів [29, с. 40]. Моделювання мовлення персонажів здійснювалося на основі аналізу характерних для них синтаксичних засобів, специфічних лексико-семантичних та морфологічних індивідуальних ознак, що в сукупності утворює мовленнєвий портрет експресивно-психологічного типу [29, с. 40].

У статті «Синтаксичні особливості мовлення персонажу художнього твору: перекладацький аспект» О. М. Образцова досліджує синтаксичні особливості реплік Холлі Голлайтлі (Т. Капоте. «Сніданок у Тіффані») в плані досягнення адекватності відтворення специфіки мовленнєвої характеристики персонажу при перекладі художнього твору [30, с. 8]. Авторка зазначає, що мовленнєва характеристика персонажа будується на основі закріплення за ним певних експресивно-синтаксичних і стилістично-фразеологічних форм [30, с. 8]. Лексичний

склад репліки вважається основною відмінною ознакою персонажа, його «родзинкою». Незбереження сутнісних характеристик синтаксису реплік персонажу може призвести до змін самого образу, та відповідно, його неконкретної інтерпретації читачем перекладу твору порівняно із сприйняттям образу читачем оригіналу [30, с. 8].

Характер героя найкраще за все розкривається у мовленні: діалозі та монологі. Власне, це питання висвітлив В. А. Кухаренко в підручнику «Інтерпретація тексту», розкривши таїнство діалогічного і монологічного мовлення персонажа. Про діалогічне мовлення, яке є центральним у нашій роботі, він заявляє, що незалежно від смислового змісту репліки, вона багатоаспектно характеризує мовця, виявляючи його освіченість, загальну культуру, соціальний статус, професійну належність, а всі репліки персонажа складають його мовленнєву партію [24, с. 156]. Головна функція діалогу полягає у відображенні безпосереднього спілкування людей, що населяють художній світ, — персонажів [24, с. 157]. Певні обставини розвитку конкретної ситуації кваплять мовця, не залишаючи часу на свідомий вибір засобів вираження, повноту оформлення думки, тому ми часто можемо спостерігати випадки граничного усічення фрази до одного слова, інтонацію незавершеності. У діалозі виявляються всі групи стилістично забарвленої розмовної лексики як стандартного, так і зниженого характеру [24, с. 157]. Перші складають більшість і використовуються в мовленні всіх без винятку персонажів. Серед других слід виділити дві групи: вульгаризми і сленг [24, с. 157]. Автор також розкриває поняття ідіолекту мовця, зазначаючи, що той включає три типи елементів: загальні для всього мовного колективу; характерної для певної групи мовців (об'єднаних за соціальними, професійними, віковими, гендерними та іншими ознаками); і нарешті суто індивідуальні [24, с. 166]. Виходячи з теорії мовленнєвих актів, можна сказати, що, окрім лексичного значення, спільного для всього мовного колективу, слово в окремому ідіолекті має якийсь семантичний залишок, який приписується йому мовцем в зв'язку з власним, суто індивідуальними асоціаціями [24, с. 167].

Аналіз мовлення персонажів художніх творів є важливим чинником у вирішенні проблеми особистісних аспектів дискурсу. Зображення мовленнєво-мисленнєвої діяльності за допомогою художніх засобів створює багатий емпіричний матеріал для дослідження природи людської свідомості із лінгвістичної позиції [29, с. 41]. Персонажний дискурс проектує мовлення реальних мовних особистостей, а аналіз мовної особистості персонажа дає змогу дослідити дискурс у всіх його проявах: зразки діалогічного та монологічного, підготовленого та непідготовленого мовлення, комунікативних успіхів та невдач [1, с. 39]. Різні види мовлення по-різному можуть відбивати характер особистості, і тому це слід враховувати при вивченні мовлення персонажів [29, с. 41].

Монологічні висловлювання яскраво демонструють особливості ідіостилю мовної особистості та її концептосферу [29, с. 41]. Діалог дає інформацію про стиль спілкування, комунікативну поведінку людини. У діалозі відображено різні сфери життя: когнітивну — знання, настанови індивіда; позиційну — соціальні ролі; акціональну — дії та активність; соматичну – фізичні та психічні стани [47, с. 191]. У діалогічному спілкуванні індивід отримує можливість для самовираження та самоствердження [29, с. 41]. Монологічне, як і внутрішнє мовлення персонажа відіграє важливу роль в створенні його образу, але зважаючи на обсяг роботи, ми зосередимося на лише на особливостях діалогічного мовлення.

1.2. Характеристика мовних засобів у мовленні підлітка

Сучасний підліток користується великою кількістю мовних засобів, зокрема: емоційно-експресивною лексикою, лексемами з суфіксами суб'єктивної оцінки, простими, переважно короткими реченнями, специфічними фразеологізмами, просторічною лексикою, скороченими словами, сленговими одиницями тощо.

Мовленню підлітків характерне відхилення від норм літературної мови. Насамперед це може спостерігатись на фонетичному рівні. Наприклад, у романі Марка Твена пропуск букв у словах: *hy'roglyphics*. Така мовна аномалія повинна

викликати у читача образ дитячої необізнаності, що полягає в недоладному користуванні важким для вимови словом.

Вживання простих, неповних, обірваних або ж скорочених слів є також надзвичайно популярним явищем серед молоді. Американські підлітки часто використовують аббревіатури та акроніми як в усному, так і в письмовому мовленні. Аббревіатура — складноскорочені слова, похідне слово, яке виникло внаслідок аббревіації — утворення з перших літер або інших частин слів, що входять до складу назви чи поняття [22, с. 12]. Широко розповсюдженими є такі аббревіатури як: *ASAP* (*as soon as possible*), *IMO* (*in my opinion*), *AMA* (*ask me anything*).

Вигуки та звертання також часто можна почути під час розмови представників сучасного покоління. Хочемо зазначити, що вигук — незмінювана особлива частина мови, яка виражає почуття, волевиявлення мовця, не називаючи їх [18, с. 654], а форма звертання — це спосіб звернення до конкретної особи. В емоційному мовленні персонажів вони можуть висловлювати різні види почуттів, зокрема подиву (*great guns*), захвату, задоволення (*goody*), горя, смутку (*alas, dear me*) [37, с. 91].

Сленгізми, які найяскравіше представляють сучасне молодіжне мовлення, передають психологічні особливості носіїв, тому й мають такі риси як неофіційність, розкутість у творенні й змістовому наповненні, експресивність. Сленг нерідко розглядається в психологічному аспекті, як продукт «духовної творчості». За твердженням В. Гумбольдта «сприйняття світу», використання та інтерпретація мови в представників окремих соціальних груп не збігається цілком зі «сприйняттям світу» і володінням мовою на рівні всього мовного колективу [14, с. 453]. Молодіжний сленг представляє окремий пласт національної мови. Він містить лексику як мінімум трьох лексико-стилістичних підсистем: нестандартної розмовної мови, професійного жаргону й вульгаризмів. Як наголошує автор, «він виступає одним із джерел поповнення лексичного складу мови та одним з елементів культури суспільства [7, с. 4-6]». На його думку, «активним постачальником» молодіжного неформального мовлення є студентська розмовна лексика, яка використовується в дискурсах різних типів, завдяки чому досягається

вихід на спільний код спілкування з молоддю. Сленг виступає одним із засобів комунікації.

Вживання односкладних та неповних речень є однією з характеристик молодіжного мовлення. Контекстуальні неповні речення — це такі структури, в яких пропущений член визначається з контексту, переважно з попереднього речення. Найчастіше це речення з неназваним підметом, хоча досить часто в двоскладних неповних реченнях вилучається й присудок. У структурах ситуативних неповних речень пропущений член (головний чи другорядний) не вживається з огляду на ситуацію мовлення, з якої він зрозумілий [18, с. 560]. Найширшою сферою використання ситуативних неповних речень є діалогічне мовлення, в якому (особливо в репліках-відповідях) пропущені головні і другорядні члени, нерідко одночасно.

Неправильне використання форми однини та множини, а також відмінкових закінчень цілком притаманне сучасному розмовному стилю. На нашу думку, прагматичні одиниці спілкування — комунікативні стратегії, комунікативні тактики та ходи, здатні реалізуватися мовними засобами усіх лінгвістичних рівнів. Лінгвальні одиниці мовної системи — фонemi, морфemi, лексеми — беруть участь у формуванні мовлення тільки через синтаксис. На думку, А. Загнітка, висловлення — це актуалізоване речення, тобто релятивізоване стосовно мовця і слухача, комунікативного акту, мовленнєвого і немовленнєвого, контекстне еліптичне утворення, взяте безвідносно до мовленнєвого і контекстного оточення та ситуативно-прагматичних завдань [17, с. 311-312]. Речення, за Н. Гуйванюк, оформлюється відповідно до певного комунікативного задуму, тобто його граматична структура підпорядкована меті повідомлення. А пристосування граматичної структури речення до комунікативних потреб мовця у певній ситуації мовлення є його актуальним членуванням [13, с. 90-96]. Для одиниць синтаксичного мовного рівня характерна інтонація — важливий спосіб втілення мовленнєвого задуму. Виразним пунктуаційним знаком, який окреслює інтонаційний контур, є три крапки. Крім того, інформативними при відтворенні інтонаційного малюнка персонажа є знаки питання й оклику. Вони здатні виконати

в тексті комунікативне завдання — передати намір персонажа. На синтаксичному рівні це досягається шляхом чергуванням конструкцій із правильним та неправильним порядком слів, імітуючи процес реального спілкування використанням еліптичних конструкцій, послідовностей запитань [2, с. 55-57].

Підлітки також часто використовують синоніми та антоніми. Молодь вживає їх з метою підсилення мовного ефекту. Зменшено-пестливі форми широко використовуються для досягнення експресивно-емоційного забарвлення речення.

Використання гри слів, як стилістичного прийому, також цілком притаманне персонажному мовленню підлітків. Виноградов В. С. вважав, що гра слів створюється завдяки вмілому використанню різноманітних співзвуч з метою досягнення комічного ефекту, повних або часткових онімів, паронімів і таких мовних феноменів, як полісемія та зміна сталих лексичних зворотів [8, с. 83]. Саме ж поняття мовної гри пропонуємо тлумачити так: спеціальне використання звукової, лексичної або граматичної форми слів, а також частин слів, фразеологізмів, синтаксичних конструкцій для створення певних фонетико- та семантико-стилістичних явищ, що базується на зіставленні й переосмисленні, обігранні близьких або однакових за звучанням мовних одиниць із різним значенням [35, с. 113]. Зазвичай гра слів містить інформацію, яка, в свою чергу, вказує на різного роду комунікації, як от соціальні, територіальні, гендерні, професійні, вікові. Вони можуть включати одиниці різних словникових пластів: американізми, діалектизми, терміни, просторіччя. Під час створення гри слів в неї закладається інформація, зумовлена різними чинниками. Прикладом може слугувати персонаж роману С. Маєр *Twilight* («Сутінки») Белла Свон. В її мовленні спостерігаємо значну кількість гри слів, антитез, оксюморонів. Так, на перших сторінках роману Белла говорить про себе: “*I didn't relate well to people my age. Maybe truth was that I didn't relate well to people, period*” [45, с. 3]. Таким чином, основною функцією гри слів є бажання автора привернути увагу читача до певних подій. Слід зрозуміти авторський натяк так: з людьми спільної мови героїня не знаходить, але з вампірами та перевертнями — знайде.

Отже, як бачимо, підлітки у своєму мовленні використовують багату палітру мовних засобів. Такі засоби слугують основою для створення словесно-художнього образу персонажа. У наступному розділі розгляньмо функціонування таких засобів у персонажному мовленні героїв-підлітків роману Донни Тартт “The Goldfinch” і способів їхнього відтворення в перекладі українською мовою.

РОЗДІЛ 2

ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ ЛЕКСИЧНИХ ПАРАМЕТРІВ МОВЛЕННЯ ПЕРСОНАЖІВ-ПІДЛІТКІВ

У цьому розділі наша увага фокусуватиметься на відтворенні у перекладі персонажного мовлення героїв-підлітків у романі «Щиголь» Д. Тартт та аналізі мовних засобів, які переважають в розмові юних героїв, формуючи їхній ідіолект в художньому тексті. Для аналізу ми обрали два центральні персонажі: головного героя Тео Деккера та його найкращого друга Бориса. Мовлення Тео сповнене відхилень від граматичних та лексичних норм, хлопець постійно вживає слова-паразити, лайливу лексику, жаргонізми та арго, проте він не такий вже простак. Тео досить освічений, кмітливий, знається на мистецтві, часто використовує терміни й різні висловлювання, не притаманні його ровесникам. Це досить легко зрозуміти, оскільки оповідь в романі ведеться від імені самого хлопця. Перед нами чітко розкриваються всі тонкощі його мислення та особливості мовлення. Поряд із підлітковим сленгом, яким користується Тео, ми бачимо мовлення досить дорослої та начитаної людини: *temporary custody, tigerish air, sandalwood perfume, a golden honeybee brown* — він вживає багато епітетів та складних прикметників. Про його красномовність нам говорять також рядки, присвячені опису зовнішності його матері: “*And in the slant of her cheekbones there was such an eccentric mixture of the tribal and the Celtic Twilight that sometimes people guessed she was Icelandic*” [48, с. 2]. Досить часто він користується виразами голландською, як наприклад: *dames en heren, een Amerikaan met een strafblad*, що також свідчить про його ерудованість.

Втративши у теракті матір, Тео змушений переїхати до батька, що мешкає разом із другою дружиною у Лас-Вегасі. Тут він знайомиться із Борисом, який невдовзі стає йому найкращим другом. Мовлення Тео поступово починає змінюватись — з’являються нові лексичні одиниці.

2.1. Відтворення у перекладі сленгових одиниць

Існує декілька підходів щодо перекладу сленгових вкраплень. Найприроднішим, звичайно ж, є використання еквівалентних відповідників за їх наявності в мові перекладу, тобто максимальний ступінь збереження змісту оригіналу в перекладі. За відсутності прямого еквіваленту можна й обмежитись стилістично нейтральними варіантами для передачі загального значення сленгової одиниці. Тоді перекладач сам виконує функцію пошуку достатньо експресивних відповідників. Дуже часто при відтворенні сленгізмів перекладач вдається до ряду трансформацій різного характеру. Однією з них є використання варіантних відповідників, коли перекладачу самотійно доводиться вибирати один із декількох варіантів перекладу слова. Деколи перекладач може вдаватися й до контекстуальної заміни, тобто відмови від усталеного лексичного відповідника та підбір варіанту перекладу, який підходить до якогось конкретного випадку. Характерним для перекладу сленгу є прийом генералізації. Це міжмовне перетворення лексеми з вузьким значенням на лексему мови з ширшим значенням. Дуже поширеним видом трансформації є конверсія. Часто зустрічаються випадки, коли англійські сленгові іменники та прикметники перекладаються українськими дієсловами. Антонімічний переклад також нерідко використовується при перекладі. При цьому дуже часто стверджувальна конструкція у реченні вихідного тексті змінюється на заперечну і навпаки. Для ближчого ознайомлення з підходами щодо їх відтворення розглянемо кілька прикладів у перекладі Віктора Шовкуна.

Наприклад, під час однієї з розмов головні герої сперечались щодо пограбування бідних та багатих людей, на що Тео відповідає: “*There are plenty of sleazy people walking around Vegas with wads of cash*” [48, с. 1034]. У цьому реченні він вжив такі сленгізми як *sleazy people* у значенні *підлі люди* та *wads of cash* — *пачки грошей*. Перекладач відтворив це як «*Але існує багато слизьких людей, які блукають по Вегасу з купами грошей*» [38, с. 1071]. Як бачимо, він вирішив підібрати слово — варіантний відповідник, яке було б найбільш співзвучним із

оригіналом. «*Купи грошей*» є також досить цікавим варіантом. Він відійшов від прямого значення слово *wads* та замінив його на варіантне українське *купа*.

Ще одним прикладом може слугувати ситуація, коли Тео писав листа своїй подрузі Піппі, в той час як Борис заважав йому, не даючи сконцентруватись: “*Is that your girlfriend? Said Boris — crunching an apple, reading over my shoulder. — Shove off*” [48, с. 1042]. Цей вираз вживається у значенні *відстань, згинь, не заважай мені*. У перекладі ж бачимо:

— *Це твоя дівчина? — запитав Борис — гризучи яблуко, він читав через моє плече.*

— *Відчепись* [38, с.1080].

Перекладач застосовує прийом нейтралізації, оскільки український відповідник є менш стилістично забарвленим, цілком прийнятним було б використання в цій ситуації варіанту *відвали*, яке теж у своєму значенні має сему згрубілості. Можна припустити, що перекладач використав лексему *відчепись* оскільки вона звучить з уст Тео, а не Бориса, мовлення якого є менш делікатним.

Показовим є ще один приклад. Одного разу Борис, посварившись із своїм батьком, отримав доброго стусана, тому Тео спитав його: “*Pissed angry or pissed drunk*” [48, с. 1118]. Саме слово *piss* в американському сленгу використовується в різних ситуаціях із різним значенням. У цьому випадку воно виконує функцію підсилення значення прикметників *angry* та *drunk*. «*До чортів розлютувався чи до чортів напився*» [38, с. 1159]. У цьому випадку перекладач вдався до конверсії (або ж заміни частин мови), замінивши дієслово *pissed* на іменник *чорт*.

Розгляньмо ще одну ситуацію. Під час однієї з численних вечірок Тео каже: “*By midafternoon we were completely wrecked: rolling around on the carpet, tripping each other, laughing and swearing, crawling on hands and knees*” [48, с. 1101]. У цьому реченні він вживає два сленгових дієслова *wrecked* і *tripping*. *Wrecked* у такому контексті має значення *не в собі, під кайфом*, а *tripping* — *бачити галюцинації, бути під дією наркотичних речовин*. Перекладач відобразив це як «*На середину дня ми були цілком одурманені: качалися по килиму, ставили підніжки один одному, сміялися й матюкалися, повзали навкарачки*» [38, с. 1141].

Він знов використав стилістично нейтральний варіант, відобразивши *wrecked* як *одурманені*, а *tripping* взагалі як *ставити підніжку*. *Tripping* має декілька значень. Одним із прямих, справді, це ставити підніжку, проте у цьому випадку воно вжите в сленговому варіанті. Перекладач значення слова не відтворив. Натомість можна сказати, що час від часу *відключалися, були у відключці, в нас були глюки* (це наркоманський жаргон, який є скороченою формою лексеми *галюцинація*), замість *одурманені* можна було б сказати *були під кайфом, кайфували*.

Якось Тео зазначає: “*Boris was hammered he kept trying to talk to me in Russian*” [48, с. 1098]. *Hammered* — сленгове слово, так кажуть про когось, хто перебуває в сильному алкогольному сп’яніння. «*Борис був такий п’яний, що намагався розмовляти зі мною російською мовою*» [38, с. 1142]. В. Шовкун нейтралізував значення сленгізму. Щоб трохи компенсувати втрату експресивності в перекладі, він використовує займенник *такий* у функції інтенсифікатора. На нашу думку, можна б було використати більш експресивний відповідник *п’яний в дрова*. Або ще можна було сказати *Борис так набрався/ напився доп’яна* [35], *нализався...* [36].

Якось обговорюючи дівчину, їхню однокласницю з Данії, Тео каже Борису: “*Boris, she is smoking hot. Are you crazy?*” [48, с. 1213]. «*Борисе, вона аж димить палкими почуттями. Чи ти здурів?*» [38, с. 1257]. Ми вважаємо, що цей варіант перекладу невдалий, оскільки автор мав на увазі, що вона надзвичайно сексуальна, а в українській мові можна знайти й яскравий відповідник *гаряча штучка*.

Ще одним персонажем підліткового віку є Борис Павліковський, найкращий друг Тео, син емігранта україно-польського походження. Він рішучий і кмітливий, проте не надто освічений. У нього за плечима багатий життєвий досвід, він встиг пожити ледь не в половині країн світу. Мовлення Бориса наповнене сленгізмами, жаргонізмами, просторіччями. Він часто допускає помилок, особливо граматичних, а також його мова рясніє обценною лексикою, всуміш із запозиченнями з російської та польської мови.

Борис часто користується сленгізмами — під час святкування Дня подяки вони влаштували вечірку, їли снеки та дивились парад по телевізору. У Нью Йорку було дуже холодно, тому дивлячись на екран він сказав: “*Glad that’s not me. Bet they’re freezing their asses off*” [48, с. 1091]. Вираз *to freeze ass/butt off* часто можна почути в розмовному молодіжному мовленні, коли хтось хоче наголосити на тому, що було справді холодно. В українській мові знайдеться й відповідник — *відморозити п’яту точку*. У перекладі ж бачимо: «Об заклад б’юся, що в них там повідмерзали дупи» [38, с. 1131]. На нашу думку, відповідник цілком доцільний, а головне передає значення виразу. Проте, нам здається, що не зовсім доречно у вуста Бориса вкладати вираз **об заклад битися** натомість, зважаючи на те, що Борис жив трохи у Росії, суржик **верняк** чудово б підійшов.

Під час перегляду фільму Борис вживає слово “*sissy*”, яке має значення *баба* або ж *слабак*: “*Dubbed into Russian, if you can believe it. But very weak Russian. Sissy. Is sissy the word I want? More like schoolteachers than gunfighters, is what I’m trying to say*” [48, с. 1039]. Перекладач відтворив це як: «Дубльований російською мовою, тільки уяви собі. Але дуже слабкою російською мовою. Можна сказати, *тюхтійською*. *Тюхтійською* — це ж правильне слово? Вони висловлювалися радше як шкільні вчителі, а не як чоловіки зі зброєю, ось що я хочу тобі сказати» [38, с.1075]. Слово *sissy* він замінив на *тюхтійською*. Це яскравий приклад контекстуальної трансформації. В українській мові саме слово *тюхтій* відноситься до розмовної лексики, так говорять про незграбну, слабку людину. Вираз українською добре виражає думку оригіналу.

Одного разу, ревнуючи свою дівчину Котку, Борис каже: “*Yah, but is more to it, I know. She never wants me to stay over with her any more, have you noticed that? Always has stuff to do know*” [48, с.1291.]. «Вона більше не хоче, щоб я в неї ночував, ти помітив? Завжди в неї *справи*» [38, с.1341]. *Stuff* — одне з популярних сленгових слів, яке вживають в різних ситуаціях, це слово із широкою семантикою. В цьому реченні він має на увазі, що дівчина завжди чимось зайнята. Перекладач виразив це звичайним словом *справи*. Річ у тому, що цей вираз в оригіналі звучить зневажливо, оскільки Борис роздратований, тому одним із

варіантів перекладу можуть бути *завжди у неї діла* або ж *завжди зайнята якось фігньою*.

Борис також здатний використовувати гангстерський сленг у своєму мовленні, збираючись поїсти у своєї дівчини вдома, він каже Тео: “*Nigga gotz to eat*” [48, с. 1274]. У перекладі бачимо: «*Нігер подався гамати*» [38, с. 1321]. Нам здається, що *гамати* вжито тут недоречно, оскільки слово вживається дітьми або при зверненні дорослих до дітей. В українській мові слово *нігер* має досить негативне та навіть образливе значення, коли в сучасній англійській мові таке забарвлення відсутнє. Ми пропонуємо варіант *нігга голодний/зголоднів*, в якому *голодний* приклад антонімічний переклад, а *нігга* — транслітерація американського сленгізму.

2.2. Переклад іншомовних вкраплень та лексичних помилок підлітка-іноземця

Питання перекладу та відтворення іншомовних вкраплень є досить цікавою та актуальною темою в перекладацькій сфері. На жаль, не існує чіткого порядку чи підходу для роботи з цими лексичними одиницями, проте, ознайомившись з перекладацькою літературою та роботами видатних українських майстрів перекладу, ми сформуваємо певний алгоритм для їхнього відтворення у вихідному тексті. Наприклад, за Остапом Українцем: «Тактика, яка найбільш винагороджує, — це дивитися, з якими саме приголосними, з якими саме кластерами звуків не дає собі раду персонаж, підбирати якісь аналогічні або близькі в українській мові в його репліках і давати відповідні зміни, які були б максимально наближені за звучанням до того, що не може вимовити персонаж англійською [9]». Також важливо дивитися на відмінності: де виникатиме акцент, де виникатимуть помилки.

На сторінках досліджуваного нами роману читач помічає, що у мовленні Тео неодноразово з’являються русизми, як наприклад в наступних рядках: “*Govorite li vy po angliyskiy? — Ya nemnogo govoryu po-russki*” [49, с. 1191]. У перекладі Шовкун відтворив це речення просто російською мовою: «*Говорите ли*

Вы по-английски? Я немного говорю по-русски» [38, с. 1235]. Також в одному з діалогів Тео використовує українські слова: “*Nekulturny, — I said a word I’d picked up from him*” [48, с. 1039]. «*Некультурний, — сказав я українською, запозичивши це слово від нього*», — у вихідному тексті бачимо, що перекладач додав *українською*, для того щоб показати, що саме слово цієї мови було вжито в оригіналі [38, с. 1133]. Очевидно, що на мовлення Тео вплинула розмовна мова Бориса, його часте використання російських, польських та українських слів. Ще одним прикладом може слугувати ситуація, коли Борис розповідав про різдвяні свята в Україні, назвавши їх *praznyky*. Потім ми неодноразово бачимо, що і сам Тео використовує це слово: “*We’ll have it tomorrow for Christmas lunch — will it still be praznyky? Is praznyky only on Christmas Eve?*” [48, с. 1173]. - «*Ми з’їмо її завтра за різдвяним обідом — празники ж іще триватимуть? Чи празники — це лише Святвечір?*» [38, с. 1220]. У цьому випадку перекладач транслітерував слово *празники* задля відображення іншомовних вкраплень, які присутні в оригіналі роману.

Борис часто використовує польські та російські вкраплення в своєму мовленні, подекуди, навіть, співає: “*Byly sobie kotki dwa, a-a-a, kotki dwa*” [48, с. 1124]. У перекладі Шовкун залишив рядки пісні з оригіналу: “*Byly sobie kotki dwa, a-a-a, kotki dwa*” [38, с. 1166] Головний герой також не цурається вставляти російські вирази в англійські речення. Як-от, коли вони дивились телевизор і побачили снігопад в Дубліні, через свою неосвіченість Борис подумав, що це Дубаї: “*Man says is snowing, crazy man, ty videsh?! Snowing in Dubai!*”, — на що Тео відповів: “*That’s Dublin you ass. Not Dubai.*”, — а у відповідь почув: “*Vali otsyuda! Fuck off*” [48, с. 26]. «*Невже там падає сніг? — Він потрусив мене за плече. — Той чоловік каже, там іде сніг, божевільний чоловік, ти відіиш? Падає сніг у Дубаї! Це Дублін, йолопе, а не Дубай! Валі отсюда! Від’їбись!*» [38, с. 1144]. І знову спостерігається використання транслітерації іншомовних вкраплень, що дає змогу читачу зрозуміти, що Борис іноземець. Ще одним цікавим аспектом є те, що англійське *Fuck off* значно слабше, ніж українське *Від’їбись!*. Але зважаючи на те, що репліка належить Борису, то її використання в цій ситуації є цілком

прийнятним. Детальніше цей аспект буде висвітлено в наступному пункті цього розділу.

Як іноземцю, його мовленню цілком притаманні лексичні помилки, він часто використовує слова в неправильному значенні. Ось приклад із діалогу Бориса та його дівчини Котки:

— *What? What do you think? Do you want me to make you a map?*

— *Draw you a map.*

— *Eh?*

— *That's the phrase. "Do you want me to draw you a map"* [48, с. 1218].

Переклад:

— *Чого ти хочеш? Ти хочеш, щоб я накреслив тобі картину?*

— *Намалював мені картину.*

— *Чого-чого?*

— *Фразу треба будувати так: Ти хочеш, щоб я намалював тобі картину?*

[38, с. 1263].

To draw you a map — це розмовний вираз, який означає, що людина, до якої ви звертаєтесь, дуже повільно усвідомлює про що ви їй кажете. Проте Борис, через свою неграмотність, використав дієслово *to make* замість *to draw*, на що й вказала йому Котка. Перекладач же, в свою чергу, відтворив його, передавши пряме значення слів, тому зміст був втрачений. Ми пропонуємо такий варіант: *“Хочеш, щоб я тобі ще й карту накреслив/ Може тобі ще й карту накреслити?”* або зробити повну контекстуальну заміну на: *“Може тобі по буквах продиктувати?”*.

Ще одним таким прикладом може слугувати ситуація, коли Борис ревнував Котку до їхнього однокласника, кажучи наступне Тео: *“And, other day in the hallway? I saw him ruffle her on the head”. “Ruffled her?”*, — перепитав Тео.” *Like this, — he said making a tousling motion with his hand. Don't know the word* [48, с. 1295]. У цьому випадку він мав вжити слово *tousle* замість *ruffle*, що перекладач передав як: *«А що було одного дня в коридорі? Я бачив як він скуйовдив їй волосся...Скуйовдив їй волосся? — запитав я, клацаючи зубами об цукерку. — Як*

це? — А ось так, — сказав він, зробивши такий рух рукою, ніби *шарнав когось за волосся*, востаннє зтягнувся й погасив косяк. — Я не знаю, як це у вас називається» [38, с.1343]. Перекладач скористався прийомом використання варіантних відповідників і таким чином передав зміст повідомлення.

2.3. Переклад obscenної лексики у мовленні підлітків

Obscenна лексика є невід’ємною частиною мовлення сучасних підлітків і наші герої не виключення. Тому питання перекладу цього шару лексики яскраво постає перед перекладачем.

Існує декілька підходів до методики перекладу ненормативної лексики. Так, А. В. Федоров у лінгвістичному нарисі «Основы общей теории перевода» розглядає два основні напрямки у вирішенні проблем перекладознавства, такі як загально-лексикологічні та граматичні питання перекладу [41]. Цікавою для нас виявилася та думка, що при перекладі арготизмів та просторіччя (а ненормативну лексику можна умовно віднести до цієї категорії) перекладач повинен відтворити їх на такому ж стилістичному рівні, не вдаючись до заміни на більш літературні, книжкові слова та вирази [15, с. 1]. Автор зазначає: «...якщо в перекладі, що відтворює діалектизми, арготизмів або загально просторічні елементи оригіналу, в порушення авторського задуму допускаються суто літературні слова або словосполучення, то останнім зводяться нанівець всі зусилля по відтворенню стилістичного забарвлення оригіналу, руйнують враження про цілісність (*переклад наш*) [41]». Також А. В. Федоров вважає, що хоча як на практиці, так і в теорії при перекладі особлива увага приділяється лексиці, не меншого значення можуть набувати граматичні засоби, що здатні відтворити стилістичне забарвлення просторіччя, зокрема, суфікси суб'єктивної оцінки, синтаксичні зсуви тощо [41].

У перекладознавчій літературі виокремлюються такі способи перекладу нецензурної лексики:

1) переписування лексичних одиниць (зазвичай, це стосується іншомовних вкраплень);

- 2) переклад за допомогою ад'єктивного інтенсифікатора;
- 3) за допомогою фразеологічної одиниці;
- 4) за допомогою скатологізмів;
- 5) за допомогою універсального лайливого слова [40].

Аналіз способів перекладу обценної лексики демонструє широку свободу перекладача і можливість відходу від повторів при відтворенні однакових лексичних одиниць, що полегшує перекладацьку працю. Також слід зауважити, що в українських словниках немає фіксованого перекладу цього пласту лексики, тому багато рішень перекладач має приймати самостійно.

Щодо твору Донни Тартт «Щиголь», то він досить багатий на вульгаризми. Наприклад, під час однієї з посиденьок у Тео вдома, він каже наступне: “*This is my house? You ignorant fuck*” [48, с. 1101]. «*Це мій дім, ти, тупий йолопе*» [38, с. 1141] з'являється у перекладі. Перекладач частково застосував прийом евфемізації, передавши цей вираз за допомогою універсального лайливого слова.

У романі головні герої часто випивали разом, вживаючи наркотичні речовини та руйнуючи будинок, про що й свідчать такі рядки:

“*All better?*”

“*Fuck you! Don't fucking talk to me.*” [48, с. 1140].

Переклад Шовкуна :

— *Тобі краще?*

— *Пішов ти в дуну! Навіть не намагайся заговорити зі мною* [38, с. 1182].

Як бачимо *fuck you* він передав скатологізмом *пішов ти в дуну*, а *fucking* було вилучено. Ще одним прикладом перекладу лайки скатологізмом є наступне: “*Fuck you,*” *I said. “I don't give a shit about you and Kotku — I have things of my own to worry about. You can beat her head in for all I care.*” [48, с.1317]. «*Пішов ти в жопу, — сказав я. — Мені до сраки і ти, і твоя Котку — я маю свою причину непокоїтися. Ти можеш бити її, скільки тобі захочеться, мені один хер*» [38, с. 1365]. Раніше ми вже згадували, що “*Vali otsyuda! Fuck off*” [48, с. 26] перекладач відобразив як «*Валі отсюда! Від'їбись!*» [38, с. 1144]. У цьому випадку англійське

слово не таке сильне, воно значно слабше, на відміну від українського відповідника. Проте, враховуючи те, що персонаж перебував у поганому настрої, був емоційно збуджений та роздратований, такий переклад цілком доречний. Зрештою, ймовірно, перекладачу не хотілося вже й так нейтралізувати підліткове мовлення, орієнтуючись на цільову аудиторію. Не секрет, що українські підлітки в повсякденному мовленні, зокрема з однолітками, використовують чимало лайливої лексики.

Отож, як бачимо персонажі підліткового віку у досліджуваному нами творі використовують широку палітру лексичних засобів і своєму мовленні. Перекладачу Віктору Шовкуну в цілому вдалося віднайти їм вдалі відповідники українською мовою з метою досягнення симетрії в перекладі.

ВИСНОВКИ

Персонажне мовлення підлітків у сучасній художній літературі є досить актуальною темою для вивчення. Здійснивши огляд та аналіз теоретичних основ досліджуваного явища та застосувавши їх на практиці, ми дійшли таких висновків:

1. Дослідження мовної картини персонажного мовлення підлітків активно розглядається крізь призму різних наукових підходів. Велика кількість науковців зробили свій внесок у формування засад для його вивчення. Сучасні дослідники акцентують увагу на необхідності відображення мовної картини молодіжного мовлення в художніх творах як засобу стилізації в художній літературі. У нашій роботі персонажне мовлення трактується як відтворення процесу реальної комунікації між людьми літературними засобами писемного мовлення, передача його специфічних особливостей для створення достовірної картини світу та образів самих персонажів. Щодо праць, в яких персонажне мовлення визначається крізь призму перекладознавства, то таких на сьогодні, на жаль, є мізерна кількість. Це твердження, власне, й визначає актуальність цього дослідження. Тому ми розглянули питання ідіолекту підлітка, його відображення у художньому тексті та перекладі. Досліджуючи його, ми зрозуміли, що елементами ідіолекту персонажа

є стилістичні та лексичні засоби, що відображають його особистий життєвий досвід. У результаті нашого дослідження змогли дати наступну характеристику поняття «персонаж» — це сукупність засобів зображення, як-от портрет, мова, вчинки, характеристика з боку інших персонажів. А також визначити функції його мовленнєвого портрета: 1) вказівка на приналежність персонажа до тієї чи іншої групи; 2) слугування засобом, за допомогою якого можна показати, ким саме є персонаж твору. Завдяки дослідженню діалогічного та монологічного мовлення найкраще розкривається характер героя.

2. У своїй роботі ми охарактеризували особливості підліткового мовлення з точки зору психології, етнічної та вікової ідентифікації індивідуума. Ми визначили як вік, етнічне походження та середовище впливають на мовлення підлітків. Проаналізувавши їхнє мовлення крізь призму згаданих вище факторів, ми зробили висновок, що вони є визначальними з точки зору вибору підлітків певних лексичних та граматичних одиниць, структур, норм. Були зазначені комунікативні тактики, якими підлітки активно користуються, наприклад: образи, ігнорування, вживання обсценної лексики.

3. Для детальнішого дослідження ми проаналізували лексику, якою користуються підлітки, навівши приклади з різних творів. Ми також зазначили особливості її вживання залежно від ситуації, в якій перебувають герої. Що не менш важливо, були виявлені мовні засоби, які превалюють у мовленні підлітків на прикладі роману Донни Тартт «Щиголь». Ми зосередились на мовній картині двох головних героїв — ерудованого та начитаного Тео і хлопчика-емігранта Бориса, а також як їхнє мовлення вплинуло один на одного. Особливу увагу ми приділили їхній лексиці, зокрема вживанню сленгу, скорочень, аббревіатур. Було проаналізоване використання обсценної лексики у творі, як засобу вираження емоцій та почуттів героїв.

4. Також ми визначили фактори, які впливають на вибір мовцем певних мовних одиниць, описавши та проаналізувавши ситуації, у яких підлітки вживають вульгаризми, сленгізми та допускають порушення певних граматичних

норм. Одними з основних факторів можна вважати: вік, етнічне походження, емоційний стан, психологічне середовище підлітка.

5. Одним з найважливіших для нас завдань було проаналізувати способи відтворення персонажного мовлення підлітків цільовою мовою. У нашій роботі ми розглянули приклади з роману Д. Тартт “The Goldfinch” і його україномовного перекладу у виконанні Віктора Шовкуна, а також запропонували власні варіанти перекладу твору. Щодо лексичного навантаження персонажа, ми сконцентрувались на відтворення сленгових одиниць, іншомовних вкраплень та обценної лексики, вказавши способи відтворення кожної з вищезгаданих категорій. У перекладі сленгізмів, виділяємо такі підходи: 1) використання еквівалентних відповідників; 2) трансформації різного характеру, а саме: контекстуальна заміна, конверсія; 3) прийом генералізації; 4) антонімічний переклад. Обценна лексика відіграє особливу роль у створенні образу персонажа, і для її відтворення виділяємо такі способи: 1) переписування лексичних одиниць (зазвичай, це стосується іншомовних вкраплень); 2) переклад за допомогою ад’єктивного інтенсифікатора; 3) за допомогою фразеологічної одиниці; 4) за допомогою скатологізмів; 5) за допомогою універсального лайливого слова.

6. До труднощів, з якими стикається перекладач, можна віднести відсутність в українській мові еквівалентної одиниці, лінгвокультурні відмінності, неможливість збереження реєстру. Проаналізувавши переклад Віктора Шовкуна, ми запропонували власні шляхи мінімізації втрат відтворення стилістичних особливостей персонажного мовлення.

Перспективу подальших досліджень у цьому напрямку вбачаємо у вивченні особливостей відтворення граматичних і стилістичних особливостей мовлення підлітків у досліджуваному нами творі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейчук Н. І. Одиниці дискурсу у різних програмах мовознавчих досліджень // Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія : Філологічні науки (мовознавство): Збірник наукових праць. — Дрогобич, 2014. № 1. — С. 39
2. Антонов В. О. Комунікативні стилі персонажного мовлення: лінгвопрагматичний та соціолінгвістичний аспекти, 2017. — С. 21-24.
3. Байоль О. В. Драматургічний дискурс Теннессі Вільямса: комунікативно-когнітивний аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» . — К., 2008. — 21 с.
4. Борисова О. В. Способи відтворення деяких стилістичних засобів в англо-українському перекладі детективної прози. URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v28/47.pdf>. (дата звернення 10.01.2020)
5. Бугера О. А. Використання соціолектів у художньому мовленні як актуальна проблема культури мовлення. — С. 2-5.
6. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. — 5-те вид. — К.: Ірпінь: Перун, 2005.
7. Бушуєва Є. М. Англо-американський молодіжний сленг. — С. 6-10.
8. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). — М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001, — С. 83.
9. Гнедкова Г. Культура читання і мистецтво книговидання. URL: <https://chytomo.com/sleng-dialekty-surzhyk-neolohizmu-chy-literaturna-mova-iak-perekladaty-z-anhlijskoi-spetsyfiku-movy-personazha/>. (дата звернення 10.01.2020)
10. Годун Н. Ділова українська мова з елементами професійного та розмовного сленгу в молодому середовищі, 2005. — С. 1-3. URL:<http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2056>. (дата звернення 10.10.2020)

- 11.Гридина Т. А. Лингвокреативные стратегии семантизации слова и освоение операциональной техники языковой игры в онтогенезе: экспериментальные данные // Педагогическое образование в России, 2014. No 5. — 113 с.
- 12.Громьяк Р. Т., Ковалів Ю. І., Теремка В. І. Літературознавчий словник-довідник — Київ: ВЦ «Академія», 2007. — С. 6.
- 13.Гуйванюк Н. В. Лексичні й синтаксичні експресиви як засіб суб'єктивізації висловлення (на матеріалі творів буковинських письменників) // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови. — 2011. — Вип. 7. — С. 90-96.
- 14.Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию. – М.: «Прогресс», 1984. — 453 с.
- 15.Даниленко А. Переклад ненормативної лексики в літературі. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/9700/1Переклад%2Вненормативної%2Влексики%2Вв%2Влітературі.Pdf>. (дата звернення 11.01.2020)
16. Емельянова Е. В. Психологические проблемы современного подростка и их решение в тренинге. — СПб.: Речь, 2008. — 336 с.
17. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови: Морфологія: Монографія. — Донецьк: Дон ДУ, 1996. — 437с.
18. Звонська Л. Л., Корольова Н. В. Енциклопедичний словник класичних мов. — К. : ВПЦ «Київський університет», 2017. — С. 12. — 552 с.
19. Караман С. О. Сучасна українська літературна мова : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.]; за ред. С. О. Карамана. — К.: Літера ЛТД, 2011. — 560 с.
- 20.Кожа А. І. Персональне мовлення в британських драматичних творах початку ХХІ століття: соціолінгвістичний аспект. — Херсон, 2020. — С. 44
- 21.Кондратюк Т. М. Словник сучасного українського сленгу [упорядник — Т. М. Кондратюк]. — Харків: Фоліо, 2006. — 350 с.
- 22.Корольова Н. В, Лазер-Паньків О. В. Енциклопедичний словник класичних мов. — К. : ВПЦ «Київський університет», 2017. — С. 12. — 552 с.

23. Крамар Ю. Формування ідіолекту підлітка в художньому тексті роману Донни Тартт «Щиголь» та особливості його відтворення у перекладі.— К, 2019 . — С. 57.
24. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. — Одеса: Латстар, 2002. — 292 с.
25. Лещишин З. Внутрішній монолог: до питання дефініції. URL: /<http://www.instrukr.lviv.ua/files/paradygma/360-366-lz.pdf> (дата звернення 12.01.2020)
26. Мацько Л. І. Стилїстика української мови: підручник. — К.: Вища шк., 2003. — 462 с.
27. Машталер А. А. Мовлення старшокласника в сучасному художньому тексті (функціональний аспект). — С. 71-75.
28. Мухіна В. С Вікова психологія, феноменологія розвитку, дитинство, отрочтво, 2006. — 608 с.
29. Ницполь В. І. Мовна особистість персонажа серійного вбивці (на матеріалі американської прози ХХ століття), 2018. — 233с.
30. Образцова О. М. Синтаксичні особливості мовлення персонажа художнього твору: перекладацький аспект, 2016. — 8с.
31. Онацький Є. Українська мала енциклопедія. — Буенос-Айрес, 1961. — 967 с.
32. Онопрієнко Т. Епітет у системі тропів сучасної англійської мови. — Х., 2002. — 19 с.
33. Пожарницька О. О. Мовленнєвий портрет головного героя як вираження авторського начала у творі. — 21 с.
34. Рижко О. М. Практична стилїстика : навч. посібник. – К.: НАУ, 2010. — 320 с.
35. Словник української мови. URL:<https://slovnyk.ua/index.php?sword=%D0%BD%D0%B0%D0%B1%D0%B8%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%8F>. (дата звернення 20.01.2020)
36. Словник української мови. Академічний тлумачний словник. <http://sum.in.ua/s/nalyzatysja>. (дата звернення 20.01.2020).
37. Струк І. В. Стратегії відтворення аномалій діалектного мовлення у перекладі (на матеріалі творів Марка Твена та їхніх перекладів українською та російською

- мовами) // Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. — 2014. — Вип. 30. — С. 83-97.
38. Тартт Д. Щиголь. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Donna_Tartt/Schyhol/ (дата звернення 10.10.2020).
39. Ткач М. В. Лексичний склад мовлення як фактор етнічної та вікової ідентифікації індивідуума. — С. 2-5.
40. Ткачівська М. Р. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vluf_2014_3_10.pdf (дата звернення 10.01.2020)
41. Федоров А. В. Перекладацький аспект лайливої лексики. URL: <http://edu.meta.ua/?id=13845>.
42. Хомяков В.А. Введение в изучение сленга – основного компонента английского просторечия, 1971. — 176 с.
43. Ярцева В. Н. БЭС : Большой энциклопедический словарь. Языкознание. Москва : Науч. изд-во “Большая Российская Энциклопедия”, 1998. — 685 с.
44. Mandala S. Twentieth-century drama dialogue as ordinary talk: speaking between the lines /S. Mandala. — Aldershot [u. a.]: Ashgate, 2007. — 141p.
45. Meyer. S. Twilight, 2005. — P. 3.
46. Rowling J. K. Harry Potter, 1997. — 784 p.
47. Schiffrin D. Approaches to Discourse. Oxford : Blackwell, 1990. 470 p.
48. Tartt D. The Goldfinch. URL: <https://www.hachettebookgroup.com/titles/donnatartt/thegoldfinch/9780316248679/> (дата звернення 10.10.2020)
49. The free dictionary. URL: <https://idioms.thefreedictionary.com/get+snowed> (дата звернення 15.10.2020)
50. The free dictionary. URL: <https://www.thefreedictionary.com/shove+off> (дата звернення 15.10.2020)
51. Trudgill P. Sociolinguistics: an Introduction to Language and society (Fourth Edition). — New York: Penguin Books, 2000. — 229 p.
52. Twain M. The adventures of Tom Sawyer, 1954. — С. 78.

53. Veltrusky, J. Drama as Literature [Text]. — Lisse: The Reter de Ridder Press, 1977. — 218 p.
54. Williams G. Sociolinguistics. A Sociological Critique / Glyn Williams. — L.: Routledge, 1992. — 296 p.